

Västmanlands läns museum
Kulturmiljö Rapport B
2014:B6

Kalla 3

Restaurering av fönster - etapp 2

Antikvarisk medverkan

Kalla 3
Västerås stad
Västmanlands län

Fredrik Ehltón

Kalla 3

Restaurering av fönster – etapp 2

Antikvarisk medverkan

Kalla 3
Västerås stad
Västmanlands län

Länsmuseets dnr: VLM120080

Fredrik Ehltun

VÄSTMANLANDS LÄNS MUSEUM
Kulturmiljö rapport B
2014:B6

Utgivning och distribution:
Västmanlands läns museum
Karlsgatan 2, 722 14 Västerås
Tel 021-39 32 22
E-post: lansmuseet@ltv.se
Hemsida: www.vastmanlandslansmuseum.se

© Västmanlands läns museum 2014

Omslagsfoto: Byggnadens östra fasad. Foto: Fredrik Ehlton, bildnr Vlm_kmvFE-4664

Foto: Där inget annat anges är fotografier tagna av Ia Manbo och Fredrik Ehlton, Västmanlands läns museum.

Kartdata ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2006/01172. Bakgrundskartor © OpenStreetMap contributors

ISSN 1651-7342
ISBN 978-91-87828-01-0

Inledning

Fastigheten Kalla 3 ligger i kvarteret Helvetet, mellan Djäkneberget och Oxbacken i centrala Västerås. Bostadsrättsföreningen Kalla 3 har ansökt om byggnadsvårdsbidrag för att restaurera byggnadens samtliga fönster. Åtgärden delas upp i etapper varav föreliggande rapport berör etapp 2. Etapp 1 utfördes under åren 2010-2012, etapperna har även överlappat varandra i viss mån.¹ Länsstyrelsen i Västmanlands län beviljade bidrag på 44 500 kr för aktuell åtgärd i beslut daterat 2012-04-19, dnr 434-4751-2011. Kostnaderna för restaureringen fördelades så att bostadsrättsföreningen (med bidrag från Länsstyrelsen) bekostade ytterbågar och karmar. Innerbågar och karmar ansvarade varje lägenhetsinnehavare för. Bostadsrättsföreningen utsåg Västmanlands läns museum till antikvarisk medverkande för ärendet. Arbetet genomfördes under perioden juli 2012-augusti 2014 med medverkan av byggnadsantikvarie Ia Manbo och Fredrik Ehlton som även sammanställt denna rapport.

Aktuell byggnad är markerad med rött. Fastighetsgränser hämtade ur digitala fastighetskartan från 2004, skala 1: 6 000.

Historik

Under tidigt 1900-tal var bostadsbristen stor i Västerås. Industriernas stora framgångar krävde arbetskraft och inflyttningen till staden var stor. Flera bostadsbolag som byggde mindre bostäder på 1-2 rum och kök bildades. Det visade sig att det även var brist på större lägenheter för tjänstemannafamiljer samt affärslokaler. För att råda bot på detta bildades det halvkommunala bolaget Byggnads AB Mimer 1920. Kalla 3 är den första fastighet som

¹ Rapport finns från Västmanlands läns museum, Rapportnummer 2013:B5.

uppfördes av bolaget. För ritningarna stod arkitekt Erik Hahr och byggnaden har ett tydligt jugendformspråk. Fastigheten är numera ombildat till bostadsrätter och ägs inte längre av Mimer.

Den aktuella byggnaden stod färdig 1921 i tegel i fyra våningar. Fasaden är putsad med rusticerad bottenvåning, lisener och hörnkedjor. Färgskalan är dov med slätputsade partier i beige medan de övriga är markerade med en brun kulör. Taket är brutet och täckt med enkupigt lertegel. Mot gatan finns omväxlande takkupor och takfönster, mot gården finns takkupor. Byggnaden präglas av en omsorg om detaljernas utformning, fasaden är relativt enkel med rusticeringen, takformen och portarna som dekorativa element. Fönstren ligger i liv med fasaden och är viktig del byggnadens uttryck. Fönstren är symmetriskt placerade i horisontella band på fasaden. De är av tvåluftstyp och fönsterbågarna är kopplade. I varje båge finns två spröjs och tre rutor med munblåst glas.²

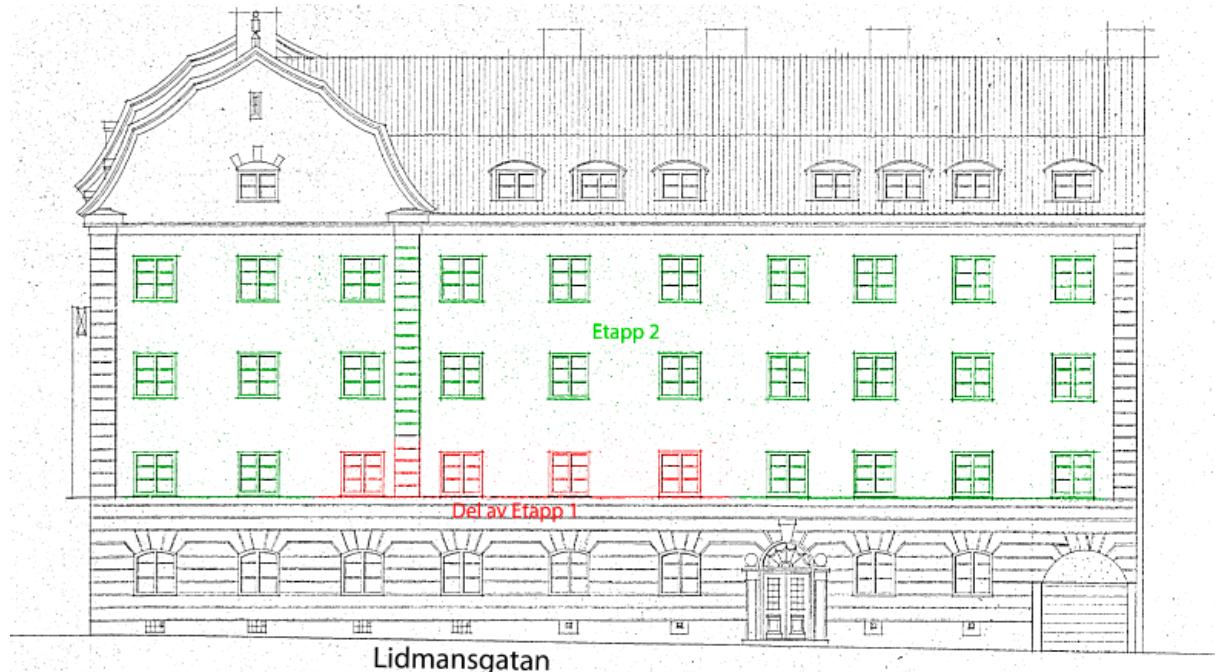
Bild 1: Byggnaden sträcker sig över hörnet i korsningen Källgatan och Västermalmsgatan. Etapp 1 av fönsterrestaureringen är avslutad och etapp 2 är påbörjad, därav de täckta fönstren till höger i bild.

---

² Rapport 2013:B5

Byggnadsvårdsåtgärder

Byggnadens fönster var i dåligt skick med bortfallet kitt och flagnande färg. Fastighetsägaren ville låta restaurera fönstren, sammanlagt 81 stycken, under flera etapper. I den första etappen restaurerades 40 stycken fönster. Under etapp 2 restaurerades 26 stycken fönster som vetter ut mot Lidmansgatan. Botten- samt vindsvåningens fönster restaurerades inte i denna etapp (se bild).

Ritning över fasaden ut mot Lidmansgatan. Etapp 1 är markerat med rött och etapp 2 med grönt.

Skadorna på fönstren dokumenterades under etapp 1 och var liknande för samtliga fönster.³ Bortflagnande färg och smärre rötskador var vanliga. Det är okänt när den senaste restaureringen genomfördes. I samband med dokumentationen under etapp 1 kunde fönstrens ursprungskulör bestämmas, vilken sedan användes när fönstren målades. Kulören var 50 % zinkvitt och 50 % bränd umbra.

Fönstren plockades ned och togs in till entreprenörens verkstad och glasen demonterades. Lös färg skrapades bort och glasen återmonterades med traditionellt linoljekitt. Fönsterbågarna målades sedan med traditionell linolfärg innan de sattes tillbaka i karmen.

³ Se Rapport 2013:B5, Västmanlands läns museum

Bild 2: Fönsterbågar nedplockade

Bild 3: Fönster innan restaurering

Bild 4: Restaurerat fönster, detalj

Bild 5: Restaurerat fönster

Bild 6: Detaljbild av fasaden ut mot Lidmansgatan efter restaurering.

Resultat

Fönsterrestaureringen skedde enligt länsstyrelsens beslut och godkändes antikvariskt.

Källor

Manbo, Ia. Kalla 3 – Restaurering av fönster etapp 1. Rapport 2013:B5. Västmanlands läns museums arkiv.

Bildlista

Bild 1	Vlm_kmvIM-1561
Bild 2	Vlm_kmvFE-1418
Bild 3	Vlm_kmvFE-1421
Bild 4	Vlm_kmvFE-4196
Bild 5	Vlm_kmvFE-4210
Bild 6	Vlm_kmvFE-4662

Administrativa uppgifter

<i>Västmanlands läns museums dnr:</i>	VLM120080
<i>VO Kulturmiljö; projektnr:</i>	3-12-106
<i>Länsstyrelsen dnr:</i>	434-4751-2011
<i>Fastighetsbeteckning:</i>	Kalla 3
<i>Landskap:</i>	Västmanland
<i>Län:</i>	Västmanland
<i>Socken:</i>	Västerås stad
<i>Kommun:</i>	Västerås
<i>Ägare-beställare:</i>	Brf Kalla 3 c/o Jozsef Monus Västermalmsgatan 2A 722 11 VÄSTERÅS
<i>Entreprenör:</i>	Aros Kultur och Byggnadsvård Björn Söderström Bomanska gården Vallby friluftsmuseum 724 80 VÄSTERÅS (har upphört) Nilsson´s måleri AB Tenngatan 2 723 36 VÄSTERÅS 070-569 28 28 Stockumla Gårdssnickeri Stockumla 3 725 92 VÄSTERÅS 070-322 01 29
<i>Antikvarisk medverkan:</i>	Västmanlands läns museum Antikvarisk expert Ia Manbo och Fredrik ehlton Karlskatan 2 722 14 VÄSTERÅS Tele: 021-39 32 22

– en del av Landstinget Västmanland

Västmanlands läns museum, Karlsgatan 2, 722 14 VÄSTERÅS
Tele: 021-39 32 22 · E-post: lansmuseet@ltv.se
Hemsida: www.vastmanlandslansmuseum.se

ISSN 1651-7342
ISBN 978-91-87828-01-0